ISSN 2078–4333. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2012. Випуск 29 ч.1.С. 203–212
Visnyk of the Lviv University. Series International Relations. 2012. Issue 29 p.1. P. 203–212

УДК 379.851

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

О. Стецюк

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Дорошенка 41, м. Львів, 79000, Україна, тел. (0322) 394-769

Вивчено соціально-економічні чинники, пов'язані із організацією відпочинку у сільських місцевостях, розкрито геопросторову організацію сільського зеленого туризму Івано-Франківщини. Проведено SWOT-аналіз розвитку сільського зеленого туризму на території області.

Ключові слова: сільський зелений туризм, агротуризм, рекреаційні ресурси, туристичний район, категоризація.

Івано-Франківська область володіє багатим природно-ресурсним потенціалом, що створює передумови для його широкого використання у відпочинкових цілях. М'який клімат, мальовничі ландшафти, багата історико-культурна спадщина сприяють організації відпочинку на цій території.

Одним із найперспективніших видів відпочинку на Івано-Франківщині є сільський зелений туризм. Для сільських мешканців – це вид підприємницької діяльності, що приносить їм додаткові доходи, а також підвищує зайнятість членів сільських родин. Окрім того, сільський відпочинок стимулює облаштування сільських осель та благоустрій сільської місцевості, створює додаткові шляхи наповнюваності місцевих бюджетів, є важливим екологічним та естетичним фактором.

Метою нашого дослідження є: вивчити передумови розвитку сільського відпочинку в області, визначити особливості організації сільського зеленого туризму у сільській місцевості, виявити динаміку розвитку сільського зеленого туризму і формування ринку послуг сільського відпочинку та їх чинників, оцінити перспективи розвитку сільського відпочинку у Карпатському регіоні.

Висока актуальність проблеми розвитку сільського зеленого туризму викликає значний інтерес до неї зарубіжних і вітчизняних дослідників.

Проблемі розвитку сільського зеленого туризму загалом як виду відпочинку та напряму бізнесової діяльності присвячено праці таких учених: І.Балабанова, В.Гловацької, П.Горішевського, Ю.Зінька, С.Кузика, В.Косенка, М.Рутинського [1, 2, 4] та багато інших.

У даному дослідженні використовувалися статистичні матеріали Всеукраїнської спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму, Івано-Франківської спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму, Головного

© Стецюк О., 2012

управління з питань туризму, євроінтеграції, зовнішніх зв'язків та інвестицій Івано-Франківської обласної державної адміністрації.

Низка відомих українських вчених відпочинок в українських селах визначають як "сільський зелений туризм". Він охопив широкий спектр форм відпочинку на селі: від стаціонарного відпочинку у сільській місцевості (власне сільський туризм), відпочинку у туристичних центрах і курортах, що розташовані у селищах і малих містах, до відпочинку у сільських господарствах (агротуризм). Визначення сільського руху як "зелений" підкреслює його екологічну орієнтацію

Експерти Всесвітньої туристичної організації погоджуються на думці, що сільський зелений туризм - складна багатоаспектна діяльність, що включає в себе пішохідні прогулянки, гірські походи та альпінізм, кінні прогулянки, спортивні та оздоровчі подорожі, полювання й рибальство, а також інші, менш спеціалізовані форми туризму [4, с.7].

Сільський зелений туризм – це вид туризму, який включає відпочинок у сільській місцевості, а також у селищах та малих містах, що передбачає проживання у приватних садибах, переважно є самодіяльним (а не плановим), за метою — більш соціальним, а не суто комерційним, за спрямуванням – екологічним. Основними послугами сільського зеленого туризму є послуга проживання, харчування, транспортне обслуговування, культурні та рекреаційні послуги.

Туристично-рекреаційна галузь проголошена стратегічним напрямом розвитку економіки Івано-Франківщини і є важливим чинником стабільного й динамічного збільшення надходжень до бюджету, істотного позитивного впливу на стан справ у багатьох галузях економіки [6, 7].

Важливими передумовами для розвитку туризму в Івано-Франківській області в цілому та сільського зеленого туризму зокрема, є:

1. Розташування області у центрі Європи та близькому сусідстві з країнами Європейського Союзу сприяє розвитку прикордонного та міжнародного туризму.

2. Івано-Франківщина є частиною унікальної Карпатської лісогірської геоекосистеми, яка має важливе рекреаційне значення не тільки для України, але і для всього Європейського континенту. Сприятливі кліматичні умови: м'яка зима і тепле літо, сприяють організації круглорічного відпочинку та лікування.

3. Рекреаційні ресурси визначають пріоритетність розвитку відпочинкового, оздоровчого та санаторно-курортного туризму. На базі цілющих мінеральних джерел, лікувальних торфових грязей, сформовані санаторно-курортні та рекреаційні системи національного значення. В області є десять курортних місцевостей.

Виняткову рекреаційну цінність становить природне різноманіття краю – гірські масиви Українських Карпат; глибокі долини та каньйони рік. Екологічно чисті ліси та цілюще повітря зумовлюють розвиток відпочинкових видів туризму, пішохідного, кінного та велосипедного туризму. Ріки в значній частині

швидкоплинні, утворюють каскади й водоспади, що є цінним для водного туризму.

Багатий рослинний та тваринний світ, наявність унікальних видів, занесених до Червоної книги, сприяють розвитку краєзнавчого та природознавчого туризму. В області нараховується 456 заповідних територій та об'єктів, заповідність території складає 13,4 %.

Область має добрі комунікаційні зв'язки із зовнішнім середовищем. Розташування Івано-Франківщини свідчить про важку доступність мешканців із Східної України та легку доступність для відвідувачів із Польщі, Румунії, Словаччини, Молдови та Угорщини, які перетинають західні кордони автомобільним та залізничним транспортом.

В області нараховується 765 сільських населених пунктів. Питома вага сільського населення складає 56,8 %. Отже, є необхідний людський потенціал для розвитку сільського зеленого туризму. В свою чергу це сприятиме зменшенню рівня безробіття, зростанню добробуту мешканців та наповненню місцевих бюджетів.

Івано-Франківська область складається з самобутніх етнографічних районів Опілля, Бойківщини, Гуцульщини та Покуття. Їх мешканці найповніше зберегли національний давньоукраїнський колорит з багатою матеріально-духовною культурою, а також низку самобутніх відмінностей в обрядах, народній архітектурі, одязі, побуті, мистецьких ремеслах, що привертає неабияку увагу туристів.

У 1996 р. з метою підтримки розвитку та популяризації сільського зеленого туризму в Івано-Франківській області було утворено Івано-Франківську обласну організацію Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Основні завдання: організація та проведення тренінгів та семінарів, розробка маршрутів та турів, створення та просування турпродукту, категоризація та сертифікація агросадиб [10].

У м. Івано-Франківську з 2003 р. діє Регіональний туристично-інформаційний центр (РТІЦ), який є своєрідним навчальним центром з розвитку сільського зеленого туризму.

Спільними рисами турпродукту всіх сільських районів Івано-Франківської області, так і інших областей Карпатського регіону, є можливість поєднувати (комбінувати) власне відпочинок у сільській оселі з цілою низкою занять спортивним, екологічним та іншими видами туризму.

На початок XXI ст. в областях Карпатського регіону склалася доволі потужна розгалужена мережа осель сільського зеленого туризму.

Важливим джерелом інформації про садиби сільського туризму та доступним методом промоції даного виду туризму як форми відпочинку є Інтернет-мережа [8, 9, 10].

Проаналізувавши дані найпопулярніших інтернет-сайтів, де пропонується відпочинок у гостинних садибах Івано-Франківщнини, можна стверджувати, що в Івано-Франківській області приймають туристів близько 400 осель.

Найбільшим попитом серед туристів сьогодні користується відпочинок на Яремчанщині (260 садиб) та у гірських районах області – Верховинського та Косівського (відповідно 94 і 17 садиб), де є розвинута мережа агроосель із різними ціновими пропозиціями.

Аналізуючи територіальний розподіл агроосель по території області слід відзначити наступне (рис.1):

з п'яти міст обласного значення садиби приймають туристів на території Яремчанської міської ради, а саме: в м. Яремче, смт. Ворохта, с. Микуличин, с. Паляниця, с. Татарів, с. Яблуниця; та території Болехівської міської ради;

з 14 адміністративних районів – садиби знаходяться на території дев'яти районів;

серед районів області, де є агрооселі, найбільша кількість садиб знаходиться на території Верховинського району та Косівського районів (відповідно 94 і 17 садиб);

найвищий показник кількості агроосель на 1000 осіб сільського населення є в Верховинському районі (3,80);

серед усіх адміністративних одиниць найвищий показник кількості агроосель на 1000 осіб населення має Яремчанська міська рада (12,10).

Найбільша кількість осель сільського зеленого туризму знаходиться на території Яремчанської міської ради, Верховинського та Косівського районів.

Отже, можемо провести наступне групування адміністративних одиниць Івано-Франківської області за показником кількості приватних осель сільського зеленого туризму, що припадає на 1000 осіб сільського населення, при цьому будемо враховувати лише ті території, де є виявлено хоча би одну садибу (див. табл.).

Рівень розвитку сільського зеленого туризму в Івано-Франківській області

Назва адміністративної одиниці	Кількість агроосель на 1000 осіб сільського населення	Рівень розвитку інфраструктури сільського зеленого туризму
Івано-Франківська міська рада, Коломийська міська рада, Калуська міська рада, Калуський, Галицький, Городенківський, Снятинський райони	не виявлено	Потенційні території для розвитку
Болехівська міська рада, Богородчанський, Тисменицький, Тлумацький райони, Долинський, Коломийський, Косівський, Надвірнянський, Рожнятівський	0,01 – 2,0	Незначний розвиток
Верховинський район	2,1 – 10,0	Середній розвиток
Яремчанська міська рада	Більше 10	Високий розвиток

На цій підставі в межах гірської рекреаційно-туристичної зони Івано-Франківщини виділяють три різні туристичні райони за рівнями туросвоєності, атракційністю, специфікою пропонованого турпродукту сільського зеленого

туризму, зокрема Ворохтинсько-Яремчанський, Верховинсько-Косівський і Осмолодсько-Болехівський райони [5, с.177].

Ворохтинсько-Яремчанський туристичний район – це туристична "столиця" Українських Карпат, що приваблює в середньому 20 % сумарного туристичного потоку в Карпатські гори. У районі сконцентровано понад 2/3 гірських туркомплексів Івано-Франківщини та більше 50 % садиб сільського зеленого туризму області.

Верховинсько-Косівський туристичний район – другий за популярністю й масовістю потоків туристичний район Івано-Франківщини. Тутзнаходяться два великі туристичні центри: Косів і Верховину.

Осмолодсько-Болехівський туристичний район – це один з потенційно найперспективніших районів туристичного освоєння Українських Карпат. Район межує з найбільшими бальнеологічними курортами заходу України (Трускавець, Моршин), а також з популярними в регіоні гірськотуристичними центрами Львівщини (Славське, Сколе) і Закарпаття (Воловець, Міжгір'я), межує з мальовничими національними природними парками "Сколівські Бескиди" і "Синевир".

Передгірно-долинна туристична зона Івано-Франківщини не настільки популярна на туристичному ринку Карпатського регіону, в основному через недостатню розрекламованість турпродукту. За географічним принципом у цій зоні виділяють два туристичні райони, що пропонують конкурентний турпродукт: Рогатинсько-Галицький і Снятинсько-Коломийський.

У с. Княждвір Коломийського району знаходиться "Краща садиба сільського зеленого туризму 2010 року - "Княжий Град" [10]. У садибі пропонується перебування за двома тарифами: "Стандарт" і "Все в одному". Господарі садиби надають послуги із організації екскурсій.

В області реалізується Регіональна цільова Програма розвитку туризму в області на 2011-2015 роки, де важливою підпрограмою є виконанням заходів, спрямованих на розвиток сільського зеленого туризму. У 2011 р. на реалізацію цієї туристичної Програми було скеровано 800 тис. грн. [3].

II. На виконання сьомої підпрограми "Розвиток сільського зеленого туризму", який визнано одним із пріоритетних видів туризму в області у 2011 р. заплановано виділити близько 120 тис. грн.

III. Зокрема, активізація розвитку сільського зеленого туризму в області буде відбуватися шляхом надання організаційно-методичної допомоги сільським, селищним, міським головам щодо організації діяльності у сфері сільського зеленого туризму.

Розширення мережі садиб сільського зеленого туризму, створення нових робочих місць включає в себе організацію та проведення короткотермінових навчальних курсів, семінарів для господарів приватних садиб, осіб, які займаються або планують займатись сільським зеленим туризмом, незайнятої сільської молоді.

Ведення реєстру садиб сільського зеленого туризму області є важливим для потенційних споживачів цих послуг, для надання господарям інформаційних послуг, що стосуються якості обслуговування, нормативно-правових вимог.

Проведення екологічної категоризації садиб сільського зеленого туризму області використовується як маркетинговий інструмент, збільшує популярність садиби серед екологічно-свідомих туристів. Категоризація приватних садиб забезпечує: прозорість пропозиції для клієнта; контроль якості туристичного продукту; різноманітність пропозиції туристичних послуг та різницю в ціні. Знак надається Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні [10].

Приватні оселі Івано-Франківщини проходять категоризацію на рівень послуг (“Гостинна садиба”) та екологічність (“Зелена садиба”), що сприяє підвищенню конкурентності турпродуктів [8].

Для визначення стратегій розвитку сільського зеленого туризму в Івано-Франківській області проведено ґрунтовний аналіз слабких сторін розвитку та перешкод, що з них випливають.

Сильними сторонами Івано-Франківської області як території, сприятливої для розвитку сільського туризму є:

– переважно чисте та безпечне довкілля;
– гарні краєвиди, багаті флора та фауна;
– наявність річок, гір, озер, лісів;
– багатство історико-культурних пам'яток;
– невисока ціна на проживання та харчування;
– велика кількість індивідуальних операторів, що традиційно приймають гостей;
– моніторинг якості послуг туристичних садиб шляхом проведення їх категоризації;
– збережені сільські традиції;
– гостинність населення.

Слабкими сторонами Івано-Франківської області, що можуть заважати розвитку сільського туризму виступають:

– низька якість нічліжної бази у пропозиції;
– недостатній рівень благоустрою територій;
– незнання іноземних мов господарями;
– поганий імідж України в очах іноземців;
– відсутність системи резервації місць;
– недостатнє знакування туристичних атракцій та маршрутів;
– слабо розвинута інфраструктура.

Загрозами, які перешкоджатимуть розвиткові сільського туризму, і які слід попередити, вважаємо:

– недостатня маркетингова та рекламна діяльність;

– виникнення некатегоризованої нічліжної бази, що буде зменшувати якість послуг;

– високі ціни у піковий сезон через низьку конкуренцію в деяких районах;

– високе безробіття створює основу для збільшення злочинності, що буде відлякувати потенційних туристів;

– суперництво та відсутність координації між різними організаціями, що займаються сільським зеленим туризмом, заважає впровадженню цілей розвитку сільського туризму в області;

– слабка співпраця з туристично-інформаційними центрами та туроператорами;

– поганий політичний імідж не сприяє діяльності іноземних інвесторів;

– відсутність політичної стабільності та закону "Про сільський туризм" заважає організації відпочинку на селі.

Шанси для активізації розвитку сільського туризму в області полягають в наступному:

– наявність обласної організації Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму та співпраця між садибами;

– прискорений розвиток крупних інвестиційних проектів, (Гірськолижний комплекс „Буковель"), які сприяють розбудові сільського туризму;

– сприятлива місцева політика для легалізації сільського туризму;

– сформований імідж області як гостинної.

Потенційні можливості та вигоди: розвиток сільського зеленого туризму на Івано-Франківщині матиме вплив на вирішення економічних, екологічних та соціальних питань територіальних громад та області в цілому, та зокрема:

– розвиток сільського туризму значно збільшить доходи селян, що сприятиме покращенню економічного розвитку гірських сіл;

– збільшиться зайнятість сільського населення, особливо жінок;

– будуть створюватися нові робочі місця в сфері обслуговування, медицини, транспортній мережі.

– розвиток сільського туризму збільшить кількість різновидів робочих місць, що збагатить сільську спільноту.

Сільський зелений туризм є одним із видів туризму, який активно розвивається в Україні, зокрема в Івано-Франківській області. Організація відпочинку на селі має позитивний вплив на вирішення актуальних соціально-економічних проблем територіальних громад, створення нових робочих місць, формування екологічної свідомості селян та відпочиваючих.

Розуміння важливості туризму як пріоритетної сфери господарства органами місцевої влади, реалізація цільових програм розвитку галузі, впровадження систем категоризації туристичних садиб в Івано-Франківській області сприяє просуванню та покращенню конкурентоздатності туристичного продукту регіону на внутрішньому та міжнародному туристичному ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Главацька В. В. Сільський зелений туризм: сутність, функції, основи організації / В.В. Главацька // Економіка АПК. – 2006. – №10. – С. 148-155.

2. Горішевський П. В. Сільський зелений туризм: організація гостинності на селі : підручник / П.В. Горішевський, В. П. Васильєв, Ю.В. Зінько – Івано-Франківськ : Місто-Н, 2003. – 158 с.

3. Регіональна цільова програма розвитку туризму в Івано-Франківській області на 2011-2015 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.if.gov.ua.

4. Рутинський М. Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: навч. посіб. / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінько. – К. : Знання, 2006. – 271 с.

5. Рутинський М.Й. Івано-Франківщина: територіальна організація туристичного комплексу та структура сучасного туристичного продукту регіону / М. Й. Рутинський // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: Географія. – Вінниця, 2004. – Випуск 7. – С. 177-184.

6. Стратегія економічного та соціального розвитку територій Івано-Франківської області до 2015 року. Івано-Франківськ, 2007. – 54 с.

7. Стратегія розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області до 2015 року. Івано-Франківськ, 2007. – 265 с.

8. Сайт Головного управління з питань туризму, євроінтеграції, зовнішніх зв'язків та інвестицій [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://frtt.if.gov.ua.

9. Сайт "Відпочинок в Карпатах – Карпати інфо" [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.karpaty.info/ua/

10. Сайт Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні // Режим доступу: http://www.greentour.com.ua/ukrainian/

SOCIAL AND GEOGRAPHICAL ANALYSIS OF RURAL TOURISM IN IVANO-FRANKIVSK OBLAST

O.Stetsyuk

Ivan Franko Lviv National University,
41, Doroshenko str., Lviv, 79000, Ukraine, tel. (0322) 394-769

In this article the author examines the socio-economic factors associated with the organization of rest in rural areas, revealed the geospatial organization of rural tourism in Ivano-Frankivsk region. The SWOT-analysis of rural tourism in the region is given.

Key words: rural tourism, green tourism, agritourism, recreational resources, tourist area, certification.

СОЦИАЛЬНО-ГЕОГРАФИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМА

В ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

О. Стецюк

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Дорошенко 41, г. Львов, 79000, Украина, тел. (0322) 394-769

В статье исследовано социально-экономические факторы, связанные с организацией отдыха в сельских местностях, раскрыто геопространственную организацию сельского зеленого туризма Ивано-Франковщины. Проведен SWOT-анализ развития сельского зеленого туризма на территории области.

Ключевые слова: сельский зеленый туризм, агротуризм, рекреационные ресурсы, туристический район, категоризация.

Стаття надійшла до редколегії 02.10.2011
Прийнята до друку 17.11.2011

Рис.1. Розвиток інфраструктури сільського зеленого туризму в Івано-Франківській області (за даними дослідження автора)